

Yttrande över Boverkets remiss ang. Revidering av Boverkets byggregler avsnitt 3 och 8 med följändringar i avsnitt 1 och 6.

Riksförbundet FUB (För Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna) har tagit del av rubricerade remiss och vill lämna följande synpunkter.

Allmänt

Flera av ändringsförslagen går i en riktning som vi är positiva till men enligt vår uppfattning inte tillräckligt långt. Det finns kvar otydligheter i avgränsningen mellan föreskrifter och allmänna råd. Vi ifrågasätter vissa delar av konsekvensbeskrivningarna, som vi tycker alltför ensidigt ser till byggkostnaderna och inte till konsekvenserna under förvaltningskedet och inte heller till andra kostnadsbärare än byggherren. På ett par punkter är vi mycket oroade och tar klart avstånd.

Vi vill också i sammanhanget erinra om att Sverige av allt att döma inom kort har att anpassa sig till en FN-konvention om Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning och en skärpt diskrimineringslagstiftning som betraktar en otillgänglig miljö som diskrimineringsgrund. Detta gör att det finns all anledning för statsmakterna att nu lägga fast en hög och tydlig anspråksnivå när det gäller den fysiska miljöns tillgänglighet.

3. Tillgänglighet, bostadsutformning, rumshöjd och driftutrymmen

3:1 Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga

Begreppet ”användbarhet” lyser nästan helt och hållet med sin frånvaro i såväl föreskrifter som allmänna råd. Det är ett betydelsefullt begrepp som måste ges en tydlig innebörd. Det handlar ofta om val av utrustning och detaljer som kan tyckas oviktiga men som för den enskilde kan vara avgörande för dennes möjligheter att självständigt använda den byggda miljön. Som exempel kan vi nämna utrustning i hygienrum, utformning av avfallsanordningar, lyftanordningar och manöverdon av olika slag..

Vi yrkar att Boverket ser över det remitterade förslaget i syfte att komplettera såväl föreskrifter som allmänna råd med aspekter på användbarhet på alla relevanta ställen.

I avsnittet 3:111 ges exempel på nedsatt rörelseförmåga.

Vi yrkar att också nedsatt hjärt- och lungkapacitet anges som exempel.

I avsnittet 3:112 om dimensionering för rullstol sägs att mått för eldriven rullstol för begränsad utomhusanvändning ska vara dimensionerande och utrymme för manövrering med rullstol ska finnas. I bostadslägenheter gäller måtten manuell eller liten eldriven rullstol för inomhusanvändning.

Föreskrifterna som ska ange konsekvenserna av dessa mått anger endast att t.ex. entréer och kommunikationsutrymmen ska ha tillräckligt manöverutrymme för rullstol etc. Vissa mått finns som allmänt råd och då som ”bör”-krav. Konsekvensen

av detta blir att den som ska bygga inte vet vilka mått som är absolut nödvändiga att tillgodose för att föreskriftens krav ska uppfyllas.

Vi yrkar att det i 3:112 anges de mått som en utomhusrullstol och en inomhusrullstol faktiskt har (längd och bredd för den största förekommande varianten av vardera typen) och att konsekvenserna av dessa mått anges i föreskrifter som minimimått för vad som ska uppfyllas. Så formulerade blir kraven lätta att förstå för den som ska projektera och lätta att följa upp för den som ska kontrollera efterlevnaden.

Tyvärr är det snarare regel än undantag att de dimensionerande vändmått inte efterlevs om hänsyn tas också till möblerbarheten. Som exempel kan nämnas parsovrum. Dessutom är dessa mått snålt tilltagna och kräver stor skicklighet hos den som manövrerar stolen. Vi anser att det är nödvändigt att man återgår till den tidigare ordningen med krav på möbleringsritningar som visar att möblerbarheten och tillgängligheten går att förena.

Vi yrkar att sådana ritningar ska ingå i de handlingar som ska lämnas i samband med att bygganmälan görs och att det allmänna rådet kompletteras så att det framgår att måtten är minimimått.

3:122

Avståndet 25 m mellan entré och angöring för bil resp. parkeringsplats för rörelsehindrade är för stort för den som har stora rörelsesvårigheter. Parkeringsplats för rörelsehindrade ska finnas inom det angivna avståndet. Det är inte tillräckligt med att det kan anordnas.

Vi anser att avståndet ska minskas; i Stockholm tillämpas 10 m.

Vi anser också att parkeringsplats för rörelsehindrade faktiskt ska anläggas inom det angivna avståndet.

Vi yrkar att föreskrifterna innehåller dessa krav.

3:1222

En ramplutning på 1:12 är en säkerhetsrisk. Det kräver kraft i armarna och stor manöverskicklighet för att inte rullstolen ska rulla bakåt och välta. Eftersom utgångspunkten för föreskrifterna är att en person självständigt ska kunna förflytta sig anser vi det absolut nödvändigt att lutningen 1:20 införs som standard.

Vi yrkar att högsta tillåtna ramplutning anges till 1:20. Går inte detta att åstadkomma krävs lyftanordning.

3:132. Om det med enkla åtgärder går att i efterhand anordna en ramp till ett småhus borde det göras redan från början.

Vi yrkar att det ställs krav på tillgänglighet till småhus redan från början.

3:141. Det är viktigt att föreskrifterna förtydligas så att det klart framgår att kravet på undantag från tillgänglighetskravet för arbetslokaler inte utgår från lokalens första användning. De flesta lokaler är av den karaktären att de ändrar användning under sin "livstid". För närvarande tillämpas undantagsmöjligheten olika från projekt till projekt. Vi vill understryka att tillgängligheten är en viktig förutsättning för att förverkliga målet om rätten till arbete för alla.

Vi yrkar att det av föreskrifterna tydligt ska framgå att undantagsmöjligheten är begränsad till den typ av lokaler som inte under några omständigheter kan härbärgera en verksamhet som kan utövas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Förslag till alternativ formulering:

...om det är obefogat med hänsyn till arten av den verksamhet som kan bedrivas i lokalerna.

3:142. Det allmänna rådet om fri bredd vid begränsade hinder är ett exempel på något som borde vara en föreskrift, eftersom rullstolsbredden är dimensionerande för en rullstolsburen persons möjligheter att förflytta sig utan hjälp.

Vi yrkar att rådet omformas till en föreskrift.

3:1422. Vi hänvisar till de synpunkter vi framfört under avsnittet 3:1222. De allmänna råden är sådana att de inte kan underskridas om föreskriftens krav ska kunna uppfyllas. Därför måste de ha karaktären av ”ska”-krav, inte ”bör”-krav.

Vi yrkar att samtliga allmänna råd omformas till föreskrifter.

3:1425. Också här finns råd som borde vara ”ska”-krav. Om inte orienterande skyltar är lättbegripliga och lättlästa kan inte personer med nedsatt orienteringsförmåga, t.ex. personer med utvecklingsstörning, tolka dem.

Vi yrkar att nämnda del av rådet omformas till föreskrift.

Rådet om relationen mellan textstorlek och läsavstånd är omöjlig att tillämpa om man inte får mer vägledning.

Vi yrkar att rådet konkretiseras.

Också rådet om elektronisk skyltning är omöjligt att förstå om man inte får mer information om vilka problem som kan uppstå.

Vi yrkar att rådet konkretiseras.

3:143. Återigen exempel på ”bör”-krav som borde vara ”ska”-krav. Det fria passagemåttet kan inte underskridas om det är anpassat till vad den dimensionerande rullstolen kräver. Dörrar som är tunga måste förses med automatisk dörröppnare om de ska kunna användas av t.ex. personer med nedsatt rörelseförmåga i armarna.

Vi yrkar att måttet och påpekandet om automatisk dörröppnare omformas till ”ska”-krav.

Markeringen vid dörrar med automatisk dörröppnare måste utformas så att den är såväl synbar som kännbar med tanke på personer med nedsatt orienteringsförmåga.

Vi yrkar att denna komplettering görs.

3:144. Lyftanordningar med dödmansgrepp kan inte användas av personer med nedsatt hand-arm-funktion.

Vi yrkar att detta tydliggörs i föreskriftsform.

3:145. Föreskriften måste kompletteras med kravet på användbarhet, eftersom det finns flera detaljer i en toalett som kan omöjliggöra för den som har nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att utnyttja den om de inte är utformade på rätt sätt.

Exempel på sådana detaljer kan lämnas i ett allmänt råd.

Vi yrkar att föreskriften kompletteras med krav på användbarhet och de allmänna råden med exempel på vad som är viktigt att tillgodose.

Även om stomiopererade normalt inte har nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga är deras möjligheter att besöka publika lokaler starkt begränsade om det inte finns en hylla där de kan placera sina hjälpmedel.

Vi yrkar att ett påpekande i rådsform görs om det angelägna i att toaletter i publika lokaler kompletteras med en stomihylla.

Det allmänna rådet om hörselteknisk utrustning i samlingslokaler och receptioner är alltför oprecist för att det ska ge det önskade resultatet. Är t.ex. en hörsal som rymmer 125 personer befriad från att ha sådan utrustning? Är konferensrum, t.ex. rum för studiecirkelverksamhet, för färre personer än 50 befriade? Detta är i så fall helt oacceptabelt.

Vi yrkar att det klargörs att om inte en samlingslokal o. likn, oberoende av storlek, har en fast hörselteknisk utrustning måste det finnas tillgång till mobil sådan.

3:1461. Det är helt oacceptabelt att inte kräva att samtliga uteplatser utformas så att de kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det är närmast en självklarhet att med den utformningen som förslaget till föreskrift har kommer terrasserna sällan eller aldrig att byggas tillgängliga. Eftersom de i regel är de uteplatser i flerbostadshuslägenheter som används mest och som har den högsta kvaliteten, vad gäller såväl storlek som läge, kommer många personer, såväl boende som besökare, inte att kunna delta i umgängeslivet på samma villkor som andra; de blir diskriminerade.

En komplettering i efterhand kan normalt inte göras med enkla medel eftersom det förutsätter en inomhusramp med rätt lutning. Detta borde visserligen tala för att terrasser byggs tillgängliga redan från början men vår erfarenhet talar tyvärr för att föreskriften kommer att tolkas som ett friskrivande från den skyldigheten om det finns en balkong som en rullstolsburen person kan komma ut och vistas på.

Bostadsanpassningsbidrag kan möjligen, och till stor kostnad och stora och störande ingrepp i lägenheten, beviljas för att tillgängliggöra terrasser men det blir till glädje endast för den som bor i lägenheten. Diskrimineringen av vänner och släktingar med rörelsehinder består.

Vi avstyrker föreskrifterna i de delar som innebär att endast en av i förekommande fall flera uteplatser behöver byggas tillgängliga.

Vi yrkar att samtliga uteplatser ska byggas tillgängliga och användbara från första början. Vi anser också att kostnaderna för detta bör beskrivas på samma sätt som har skett för vissa andra tillkommande kvaliteter och att det utreds hur dessa ska rymmas i en ekonomisk kalkyl som ger kostnadstäckning. Vi är övertygade om att det i byggprocessen finns moment, material och prioriteringar som kan göras så att man inte behöver dagtinga med det självklara kravet på full tillgänglighet och användbarhet. Också kommunens kostnader för bostadsanpassningsbidrag och hemtjänst ska givetvis tas med i kalkylen.

3:1462. Föreskriften måste kompletteras med kravet på användbarhet och de allmänna råden med exempel på viktiga aspekter på användbarhet när det gäller bostadskomplement. Föreskriften måste också nämna porttelefoner eftersom de är komplement som är mycket vanliga i större städer och där ofta placeras så att de inte kan utnyttjas av personer som använder rullstol eller som har nedsatt orienteringsförmåga.

Vi yrkar att såväl föreskrift som råd kompletteras med de angivna kraven och råden.

3:2 Bostadsutformning

3:22. Föreskriftens sista stycke lyfter fram en möjlighet att för en grupp boende sammanföra vissa delar av privata bostäder till gemensamma utrymmen. Detta är något för FUB absolut oacceptabelt. Vi har i många år kämpat för att personer med utvecklingsstörning precis som alla andra ska ha rätt till ett privat livsrum i form av en fullvärdig bostad även om de behöver det stöd som en gruppboende ger och att det

personliga stödet ska erbjudas i så individualiserade former som möjligt. De gemensamhetsutrymmen som en gruppboestad ska innehålla ska ses som bostadskomplement som möjliggör gemenskap för den som så önskar och vid frivilligt valda tillfällen. Detta kan vi inte under några förhållanden ge avkall på och det har de tidigare föreskrifterna garanterat. Regeländringen är djupt oroande eftersom den öppnar en möjlighet att åter bygga gruppboestäder där den enskildes privatliv blir allvarligt beskuret. Det förtjänar understrykas att en lägenhet inom ramen för en gruppboestad är en livslång boendeform för många av de personer vi företräder. Det är visserligen angeläget att öka variationen i utförande och storlek vad gäller de privata delarna av en gruppboestad men inte i kvalitetssänkande riktning. Det gäller i stället att komma ifrån det standardiserade institutionstänkande som i hög grad ännu präglar planering och utbyggnad av boendeformer för personer med funktionsnedsättning. Vi vet att vårt synsätt delas av dem som företräder andra med ett långvarigt behov av särskilda boendeformer.

Vi yrkar att det under rubrikerna 3:222 och 3:223 klargörs att föreskrifterna och de allmänna råden gäller också de privata delarna av gruppboestäder för personer som behöver särskilda boendeformer enligt Socialtjänstlagen och Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade

3:221. En lägenhet i flera våningsplan som ska fungera som bostad för en person med nedsatt rörelseförmåga tillgodoser inte rimliga krav på ett anständigt liv för en hel familj om inte entréplanet har ett sovrum utöver de utrymmen som nämns i föreskrifterna. En avskiljbar sängplats är inte en godtagbar lösning.

Vi yrkar att minimikravet är att entréplanet ska bestå av dels ett sovrum, dels övriga i föreskrifterna uppräknade utrymmen.

Bostadsanpassningsbidrag lämnas under vissa villkor för att komplettera lägenheter i flera plan med hiss eller lyftanordning. Trappliftar är ett alternativ som inte är acceptabelt eftersom många av olika skäl inte kan använda sådana. Den enda godtagbara lösningen är en vertikal hiss.

Vi yrkar att det föreskrivs att planlösning och materialval ska möjliggöra installation av vertikal hiss i alla lägenheter i mer än ett plan.

3:222 och 3:223. Se våra synpunkter under 3:22.

3:23. Förvaringsutrymmen för rullstolar och rollatorer måste ligga inomhus i direkt anslutning till bostadshusets entré. Detsamma gäller postboxar.

Vi yrkar att föreskriftens tredje stycke delas i två delar där den ena ges följande lydelse:

Inomhus och i direkt anslutning till bostadslägenhetens entré skall det finnas utrymme för förvaring av utomhusrullstolar och rollatorer samt postboxar.

3:3112. Diskussioner förekommer ofta om samtliga skollokaler ska betraktas som publika eller inte. Vi anser att så måste vara fallet, i all synnerhet som det är en strävan att de ska utnyttjas så effektivt som möjligt under dygnets alla timmar.

Vi yrkar att detta klargörs på lämpligt ställe i de nya föreskrifterna och allmänna råden.

3:42. Föreskriftstexten innehåller uttrycket ”oacceptabla risker”. Det låter i våra öron cyniskt att det skulle finnas risker som är ”acceptabla”.

Vi föreslår att man byter ut detta uttryck mot ett som säger att risker ska minimeras.

3:422. Avståndet 50 m för att lämna hushållsavfall tillgodoser inte kravet att personer med nedsatt rörelseförmåga självständigt ska kunna göra sig kvitt sina sopor. I flerbostadshus bör det normalt gå att ordna kvittblivningen av hushållssopor via inomhusförbindelse. När så inte är möjligt är 10 m utomhus det största avstånd som kan accepteras.

Elbelysning, ramper, vilplan och tillräcklig fri yta framför dörrar är ett krav för att anordningarna ska kunna användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Vi yrkar att ovanstående synpunkter införs som ”ska”-krav i föreskrifterna.

I föreskriftstexten förekommer uttrycket ”oacceptabla risker”.

Vi föreslår att uttrycket ändras i enlighet med vad vi påpekat under avsnitt 3:42.

8. Säkerhet vid användning

8:1 Allmänt

I föreskriftstexten förekommer uttrycket ”oacceptabla risker”

Vi föreslår att uttrycket ändras i enlighet med vad vi påpekat under avsnitt 3:42.

8:21. Vi yrkar att rådet om att belysningen inte ska vara bländande omformas till ett ”ska”-krav.

8:22. Stödhandtag vid duschplats är en nödvändig kvalitet i ett tillgängligt duschrum.

Vi yrkar att det allmänna rådet om stödhandtag omformas till föreskrift.

8:231. Spärranordningar kan felaktigt utformade utgöra ett hinder för användbarheten för personer med nedsatt rörelseförmåga. I föreskriften måste påpekas att spärranordningar ska placeras och utformas så att de inte hindrar användbarheten.

Vi yrkar att föreskriften kompletteras med detta påpekande.

8:232. Trappor som saknar kontrastmarkering är inte tillgängliga och användbara för personer med nedsatt orienteringsförmåga. Därför måste synpunkten anges i föreskriftsform.

Vi yrkar att kontrastmarkering anges som en föreskrift.

Konsekvensutredning

Som vi har konstaterat finns det kvar en hel del otydligheter mellan föreskrifter och råd. Råden är något som ”bör” följas men en annan lösning får väljas om den uppfyller föreskriftens krav. I flera fall är det råd som lämnas dock den enda möjliga lösningen och måste då utformas som föreskrift, vilket vi har påpekat på flera ställen.

Väljs en annan lösning än den som anges i rådsform ska byggherren kunna visa att föreskriften följs trots detta. Enligt våra erfarenheter är det sällan som byggherren åläggs att vissa detta.

Vi yrkar att byggherren vid bygganmälan faktiskt ska redovisa vilka alternativa lösningar han har valt och sin bedömning av att de står i överensstämmelse med föreskriftens krav.

Problembild Drifts- och skötselutrymmen

Boverket säger sig inte ha fått några signaler om att driftsutrymmen i nya byggnader har stora brister och avstår därför från att göra större förändringar av gällande föreskrifter. När det gäller avfallshanteringen är vi förvånade över ställningstagandet. Vår uppfattning är att de skärpta arbetsmiljökraven allvarligt har försämrat avfallsutrymmenas tillgänglighet och användbarhet. Det är nödvändigt att det motsatsförhållande som nu råda mellan arbetsmiljö och tillgänglighet och användbarhet inte tillåts kvarstå. Försämringen har dessutom ekonomiska konsekvenser för kommunerna eftersom fler människor blir beroende av hemhjälp för att bli kvitt sina sopor.

Vi avråder från tanken att låta lokala renhållningsordningar styra utformningen av avfallsutrymmen om inte tydliga krav på tillgänglighet och användbarhet samtidigt kan hävdas.

Vi anser att arbetsmiljölagstiftningen måste innehålla bestämmelser som också beaktar konsumenters krav på god livsmiljö, inklusive tillgänglighet och användbarhet. Hur detta ska tillgodose måste utredas i särskild ordning.

Vi tillstyrker därför Boverkets avsikt att ta upp gränssnittsproblem mellan bygg- och arbetsmiljölagstiftningen med regeringen och utgår från att de synpunkter vi har framfört beaktas i det sammanhanget.

Som vi har framhållit tidigare måste samtliga uteplatser göras tillgängliga och kostnadskonsekvenserna av en sådan föreskrift utredas. Kostnaderna ska sättas in i ett helhetsperspektiv där möjliga besparingar ställs mot kostnader för den självklara tillgängligheten.

Vårt yrkande återfinns under rubriken 3:1461.

Stockholm 2007-01-10

För Riksförbundet FUB

Lars Stensborg
Kanslichef